

Tarih

OSMANLI DEVLETİ YÜKSELME DÖNEMİ

Başlangıç: İstanbul'un Fethi (1453)

Bitiş: Sokullu Mehmet Paşa'nın ölümü (1579)

Dönemin Padişahları

II. Mehmet (Fatih) (1451 – 1481)

II. Bayezit (1481 – 1512)

I. Selim (Yavuz) (1512 – 1520)

I. Süleyman (Kanuni) (1520 – 1566)

II. Selim (1566 – 1574)

III. Murat (1574 – 1595)

Son iki padişah dönemi; Sokullu Mehmet Paşa Dönemi olarak adlandırılır.

A) II. Mehmet Dönemi (Fatih)

İstanbul'un Fethi (1453) Osmanlı Devleti / Bizans

Sebepleri

Siyasi Sebepleri:

- İstanbul'un jeopolitik önemi
- Bizans'ın, Osmanlı toprak bütünlüğünü bozması
- Bizans'ın Osmanlı şehzadelerini kışkırtması
- Bizans'ın, Osmanlı Devleti'ne karşı haçlılar ve Anadolu beylikleri ile işbirliği yapması

Ekonomik Sebebi

- İstanbul'un önemli ticaret yolları üzerinde olması
- Boğazlar'a hakim olmak istenmesi

Dini Sebep

Hz. Muhammed'in Hadisi

Fetih İçin Yapılan Hazırlıklar

- Rumelihisarı (Boğazkesen) yaptırıldı.
- Rumeli'de hazır bir ordu bırakıldı. (Balkanlardan gelecek Haçlı yardımını engellemek için.)
- Surları yıkacak “Şahi” denilen toplar döktürüldü.
- Tekerlekli kuleler yaptırıldı.

Bizans'ın Hazırlıkları

- Cenevizlilerden askeri yardım alındı.
- Haliç'e zincir çekildi.
- Surlar onarıldı.
- ✓ 6 Nisan 1453 'te başlayan kuşatmada Osmanlı donanması Haliç'e indirildi. 29 Mayıs 1453'te İstanbul fethedildi.

İstanbul'un Fethi'nin Önemi ve Sonuçları

- Osmanlı Devleti yükselme dönemine girdi. İstanbul, devlet yıkılana kadar başkent oldu.
- Osmanlı toprak bütünlüğü sağlandı.
- Boğazlar ve ticaret yolları Osmanlı denetimine girdi.

Yorum: Bu durum coğrafi keşiflerin başlamasına zemin hazırladı. Avrupa'nın ekonomik yapısını etkiledi.

- Türk – İslam dünyasında Osmanlı Devleti'nin itibarı arttı.
- Ortaçağ bitti, Yeniçağ başladı.
- İstanbul'dan kaçan Bizanslı bilginlerin İtalya'da antik ve Helenistik eserleri incelemesiyle Rönesans başladı.

Yorum: Avrupalıların kültürel yapısını etkilemiştir.

- Kuşatmada ateşli silahların kullanılması ve surların yıkılması Avrupa'ya örnek oldu. Bu durum derebeylik rejiminin ortadan kalkmasında etkili oldu.

Yorum: Avrupa'nın siyasi yapısını etkilemiştir.

- Fatih Sultan Mehmet İstanbul'un fethinden sonra Ortodoks kilisesini Osmanlı Devleti'nin himayesine almış ve Ermeni kilisesi teşkilatlanmasına izin vermiştir.

Amaç

- ✓ Hristiyan birliğini önlemek
- ✓ Ortodoks kilisesini kontrol altında tutmak
- ✓ Hoşgörülü davranıldığını göstermek

Anadolu Fetihleri

Konya ve Karaman – Karamanoğullarından (1466),

Sinop – Candaroğullarından,

Amasra – Cenevizlilerden,

Trabzon – Trabzon Rum İmparatorluğundan alındı.

Otlukbeli Savaşı (1473)

Sebe: Akkoyunlu Devleti hükümdarı Uzun Hasan'ın Anadolu'yu ele geçirmek istemesi

Osmanlı Devleti / Akkoyunlu Devleti
(+) (-)

Sonuç: Bu yenilgiden sonra toparlanamayan Akkoyunlu Devleti 1502'de Şah İsmail tarafından ortadan kaldırıldı.

Balkan Fetihleri

Sırbistan (Belgrat hariç)

Bosna – Hersek

Eflak Boğdan

Arnavutluk

Atina ve Mora

Deniz Fetihleri

Amaç: Ege ve Akdeniz ticaret yollarına hakim olmak

Gökçeada, Taşoz, Limni, Semadirek, Bozcaada, Sisam, Eğriboz, Midilli ele geçirildi. (Ege Denizi'nde)

- ✓ Kafelonya, Ayamavra , Zenta adaları Adriyatik Denizi'nde fethedildi.
- ✓ İtalya'daki Napoli Krallığının elinde olan Otronto Kalesi'ni ele geçirdi.

Sonuç: Gedik Ahmet Paşa, Fatih'in ölümüyle geri çekildi.

Yorum: Trabzon Rum İmparatorluğuna son verilerek Trabzon'un alınması ve Mora'nın fethi Bizans hanedanının tekrar canlanmasını önlemek amacı taşımaktadır.

Dönemin Diğer Olayları

a) Osmanlı tarihinde ilk kez Venediklilere kapitülasyonlar (imtiyaz) verildi.

Amaç: Hristiyan birliğini engellemek ve deniz ticaretini canlandırmak

b) Osmanlı / Memlük ilişkileri ilk kez II. Mehmet döneminde bozuldu.

Sebep: Hicaz Su Yolları Sorunu

c) Fatih Kanunnamesi (Kanunname-i Ali Osman): “Kardeş katli yasaldır.” (Devletin parçalanmasını önlemek için)

d) Divan'a Fatih Sultan Mehmet'ten itibaren, Sadrazamlar başkanlık etmeye başladı. (Divan, danışma kurumu oldu.)

e) Topkapı Sarayı yaptırıldı.

f) Enderun Okulu kuruldu.

g) Sahn-ı Seman Medresesi kuruldu.

f) Osmanlı'da ilk altın para bastırıldı. (ekonomik yapı (+))

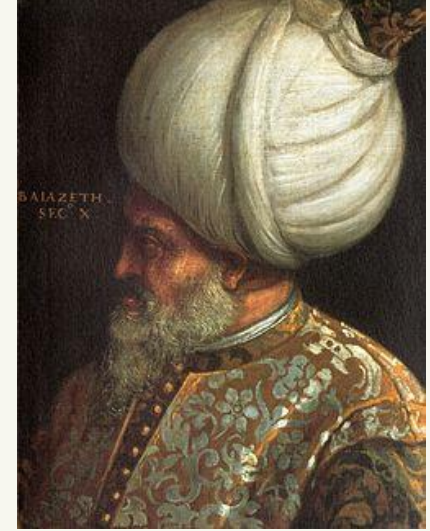

B) II. Bayezit Dönemi

II. Bayezit dönemi Osmanlı yükselme dönemi içinde “duraklama” olarak adlandırılır.

Sebepler:

- Cem Sultan Olayı
- Şahkulu İsyanı

I) Cem Sultan Olayı

II. Bayezit'in kardeşi Cem Sultan'ın ülke yönetimine ortak olmak amacıyla isyan etmesidir.

- Cem Sultan, ülkenin Anadolu kısmını kendisinin, Rumeli kısmını II. Bayezit'in yönetmesini istemiş,
- Bursa'ya gelerek kendi adına hutbe okutmuş,
- Taht mücadelesini kaybederek Rodos şövalyelerine sığınmıştır.

Önemi: İç sorun, dış sorun haline gelmiştir.

UYARI: Cem Sultan'a taht mücadelesinde Karamanoğulları ve Memlükler de destek vermişlerdir.

- Cem Sultan Rodos şövalyelerinden Papa'ya, oradan da Fransa'ya giderken ölmüştür.

NOT: Papalık Cem Sultan'ı Osmanlı Devleti'ne hem bir koz olarak kullanmış hem de fidye isteyerek ekonomik çıkar elde etmiştir.

II. Bayezit Dönemi Siyasi Gelişmeleri

- Karamanoğulları Beyliği ortadan kaldırıldı.
- Memlükler üzerine 5 sefer yapıldı. (başarısız olundu)
- Venediklilerden; Modon, Koron, Navarin, İnebahtı alındı.
- Kili ve Akkerman kaleleri ele geçirildi. (1484)

2) Şahkulu İsyanı (1511)

Tanım: Şah İsmail'in Anadolu'daki Şiilik propagandası sonucu ortaya çıkan isyandır. İsyan bastırıldı ancak II. Bayezit'in Şah İsmail'e karşı pasif politikası, oğlu Trabzon Valisi Şehzade Selim'in iktidar mücadelesine girişmesine neden oldu.

Sonuç: Şehzade Selim babası II. Bayezit'e yenildi ancak yeniçerilerin isteği ile tahtı babasından aldı.

UYARI: II. Bayezit döneminde İspanya'da baskı gören Müslüman ve Yahudiler Osmanlı ülkesine kabul edildi. Bu durum Osmanlı Devleti'nin hoşgörülü politikasını ortaya koymaktadır.

I. Selim Dönemi (Yavuz)

- Osmanlı tarihinde ilk kez yeniçeri desteğini alarak başa geçen padişahdır.
- Osmanlı tarihinde sadece doğuya sefer yapan tek padişahdır.

Amaç: İslam dünyasında siyasi birliği sağlamak.

I) Çaldıran Seferi (1514) Sebepleri

- Şah İsmail'in Anadolu'da Şiilik propagandası yapması
- Safeviler'in Osmanlı topraklarına hakim olmak istemesi
- Osmanlı Devleti'nin doğu topraklarını korumak istemesi
- Yavuz'un ticaret yollarını denetim altına almak istemesi

Osmanlı Devleti / Safeviler

(+)

(-)

Sonuçları

- Doğu ve Güneydoğu Anadolu Osmanlı egemenliğine girdi.
- Anadolu'da Safevi tehlikesi önlendi.
- Tebriz-Bursa arası ipek yolu Osmanlı hakimiyetine girdi.
- İran'dan bilim adamları İstanbul'a getirildi.

Çaldıran Seferi dönüşünde Dulkadiroğulları Beyliği ile Turnadağ Savaşı yapıldı. Dulkadiroğulları Osmanlı hakimiyeti altına girdi.

Önemi: Osmanlı egemenliğine giren son beyliktir.

Sonuç: Anadolu Türk – siyasi birliği tamamlandı. (1515)

2) Mısır Seferi

Osmanlı Devleti / Memlükler
(+) (-)

Sebepleri

- Osmanlı – Memlük ilişkilerinin Fatih döneminden beri bozuk olması
- Memlüklerin Dulkadiroğulları ve Ramazanoğullarını denetim altına almak istemesi
- Osmanlı Devleti'nin Doğu Akdeniz ticaret yollarını ele geçirmek istemesi
- İslam dünyasının tek çatı altında toplanmak istenmesi

1516 yılında Mercidabık Savaşı ile Osmanlı Devleti, Suriye ve Filistin'i ele geçirdi. 1517'de Ridaniye Savaşı'yla Memlükler ağır bir yenilgiye uğradı.

Sonuçları

- Memlük Devleti yıkıldı.
- Suriye, Filistin, Mısır ve Hicaz bölgesi Osmanlı topraklarına katıldı.
- Baharat yolu Osmanlı denetimine girdi.

UYARI: Avrupalıların coğrafi keşifleri başlatması ve yeni ticaret yollarının bulunmasıyla Osmanlı'nın elindeki ticaret yollarının önemi azalacaktır.

- Mısır hazineleri Osmanlı Devleti'nin eline geçti.
- Venedikliler Kıbrıs için Memlûklere ödediği vergiyi Osmanlılara ödemeye başlayacaktır.
- Kutsal emanetler İstanbul'a getirildi.
- Halifelik Osmanlı Devleti'ne geçti.

UYARI: Osmanlı padişahlarının halife ünvanı almasıyla, Osmanlı yönetiminde teokratik anlayış ortaya çıkmıştır.

NOT: Yavuz Sultan Selim'in ölümüyle yerine oğlu I. Süleyman geçti.

I. Süleyman Dönemi (Kanuni)

İç İsyanlar:

- Kalender Çelebi, Baba Zünnün İsyanları: Dini ve ekonomik nitelikli isyanlardır. (Anadolu isyanları)
- Canberdi Gazali İsyanı: Memlûk Devleti'ni yeniden kurmak amaçlı olarak çıkan isyandır.
- Ahmet Paşa İsyanı: Ahmet Paşa'nın sadrazam olmayı beklerken Mısır Valisi olarak atanması sonucu çıkarttığı isyandır.

UYARI: Ahmet Paşa ve Canberdi Gazali isyanları Mısır'da çıkan isyanlardır. Bu isyanlar siyasi niteliklidir.

I) Batı Seferleri

Macar Seferi:

- Belgrat fethedildi. (1521)
- Mohaç Meydan Savaşı (1526)

Osmanlı Devleti (+) / Macarlar (–)

Sebepleri: Alman İmparatoru Şarlken'e esir düşen Fransa Kralı I. Fransuva'nın, Osmanlı'dan yardım istemesi.

Osmanlı'nın Amacı : Hristiyan birliğini parçalamak

UYARI: Bu durum Osmanlı Devleti'nin Avrupa siyasetine müdahale ettiğini göstermektedir.

Sonuçları:

- Macaristan fethedilerek Osmanlı Devleti'ne bağlanmıştır.
- Orta Avrupa'da Osmanlı egemenliği güçlendi.

Osmanlı – Avusturya Mücadelesi

Temel sebep: Macaristan topraklarının hakimiyeti.

I. Viyana Kuşatması (1529)

Sebep:

- Avusturya Arşidükünün Osmanlı Devleti'nin tayin ettiği Macar Kralını tanımaması
- Avusturya'nın Macaristan'a girerek Budin'i işgal etmesi

Osmanlı Devleti / Avusturya

Sonuç: Kuşatma başarısızlıkla sonuçlanmıştır.

UYARI: Macaristan'a egemen olma fikrinden vazgeçmeyen Avusturya üzerine 1532 yılında bir sefer daha yapıldı. Bu sefer sonucunda 1533'te İstanbul Antlaşması imzalandı.

İstanbul Antlaşması (1533)

Osmanlı Devleti / Avusturya

Maddeleri:

- Avusturya Arşidükü protokolde Osmanlı Sadrazamına eşit sayılacak.

Yorum: Osmanlı Devleti'nin Orta Avrupa siyasi üstünlüğünü ele geçirdiğinin göstergesidir.

- Avusturya Macar topraklarında hak iddia etmeyecek.
- Avusturya Osmanlı Devleti'ne her yıl vergi ödeyecek.

NOT: Avusturya'nın Budin beylerbeyliğine saldırması üzerine Zigetvar Seferi'ne çıkılmış, Kanuni Sultan Süleyman bu sefer sırasında ölmüştür. Kuşatma sonucunda Zigetvar Kalesi Osmanlı'nın eline geçti.

✓ Kanuni Sultan Süleyman'ın son seferidir.

2) Osmanlı / Fransız İlişkileri (Kapitülasyonlar)

Tanım: Osmanlı Devleti'nin, Fransa'ya verdiği ticari ve hukuki imtiyazlardır. (Uhud-u Atik)

Amaç:

- Avrupa Hristiyan birliğinin parçalanmak istenmesi
- Coğrafi keşiflerle önemini yitiren Akdeniz ticaretinin tekrar canlandırılmak istenmesi

Maddeleri:

- Fransız ticaret gemileri, Osmanlı sularında ticaret yapabilecek ve Osmanlı limanlarından yararlanabilecek.
- Fransızlardan alınan gümrük vergisi %5'e düşürülecek.
- Fransızların Osmanlı topraklarındaki ticari davalarına Fransız mahkemeleri bakacak ancak; anlaşmazlık Osmanlı ve Fransız tüccarları arasında olursa davalara Osmanlı mahkemeleri bakacak.
- Bu antlaşma her iki hükümdar hayatta olduğu sürece geçerli olacak.

Yorum: Bu madde ileride çıkacak olumsuzlukların önüne geçebilmek amacıyla koyulmuştur.

Kapitülasyonlar Osmanlı Devleti'nin güçlü olduğu dönemlerde herhangi bir olumsuzluk yaratmadı; ancak gerileme döneminde, 1740 yılında I. Mahmut tarafından sürekli hale getirildi. Böylece ileriki dönemlerde yeni devletler yeni kapitülasyonlar elde ettiler. Bu durum Osmanlı ekonomisini zayıflattığı gibi ileriki süreçlerde Osmanlı'nın ekonomik bağımsızlığını kaybetmesine neden oldu. Kapitülasyonlar 24 Temmuz 1923'te Lozan Antlaşması ile kaldırılmıştır.

3) Osmanlı / İran Mücadelesi

Sebepleri:

- Safeviler'in (İran) Anadolu'da Şiilik propagandası yapması
- Safeviler'in Avusturya Arşidükü ile işbirliği yapması

Seferler:

İrakeyn Seferi : Bağdat (savaşılmadan), Tebriz ve Azerbaycan ele geçirildi. (1534)

II. İran Seferi : Nahçıvan, Erivan, Van ve Tebriz (tekrar) ele geçirildi.

III. İran Seferi: (1553)

Sonuç: İran'ın isteği ile Amasya Antlaşması yapıldı. (1555)

- ✓ Amasya Antlaşması, Osmanlı Devleti ve İran arasındaki ilk resmi antlaşmadır.

4) Hint Deniz Seferleri

Sebepleri:

- Portekizlilerin Hindistan'da sömürgeler kurarak , Müslümanların ticaretine engel olmaları
- Portekizlilerin baharat ticaret yollarını denetim altına almaları
- Gücerat hükümdarının Osmanlı Devleti'nden yardım istemesi

Yorum: Gücerat Devleti'ne yardım gönderilmesi, Osmanlı Halifesinin uluslararası etkisini göstermesi bakımından önemlidir.

Seferlerin Amacı: Coğrafi Keşiflerin olumsuz etkilerini ortadan kaldırmak.

- ✓ Hindistan'a dört sefer düzenlenmiştir. Piri Reis, Murat Reis, Seydi Ali Reis, Hadım Süleyman Paşa gibi önemli komutanlar seferlere katılmışlar ancak istenen başarı sağlanamamıştır.

Başarısızlığın Sebepleri

- Seferlere gereken önemin verilmemesi
- Osmanlı donanmasının okyanuslara dayanıklı olmaması
- Gücerat Hanlığının yeterli desteği vermemesi

Seferlerin Sonuçları

- Yemen, Sudan, Habeşistan'ın bir bölümü Osmanlı topraklarına katıldı.
- Arap Yarımadası ve Kızıldeniz Osmanlı kontrolüne geçti.
- Hint deniz yolu denetim altına alınamamış ve Portekizler kesin yenilgiye uğratılamamıştır.

5) Akdeniz Mücadeleleri

Amaç: Akdeniz hakimiyetini sağlamak

- Rodos fethedildi. (1522)
- Barboros, 1533'te Osmanlı donanması başına Kaptan-ı Derya olarak getirildi. Böylece, Cezayir Osmanlı Devleti'ne bağlı bir eyalet oldu.
- Preveze Deniz Savaşı (1538)

Osmanlı Donanması / Haçlı Donanması (İspanya +Portekiz + Venedik + Ceneviz + Malta)
(+) (-)

Önemi: Akdeniz Türk Gölü haline geldi.

- Turgut Reis komutasındaki Osmanlı donanması Trablusgarp'ı ele geçirdi. (1551)
- Cerbe Deniz Savaşı (1559) (Haçlı donanması ağır bir yenilgiye uğratıldı.)

Yorum: Akdeniz hakimiyetini pekiştiren olaydır.

- Malta Seferi (1565) (–) (Malta Adası kuşatıldı ancak alınamadı.)

Sokullu Dönemi (1564 – 1579)

Sokullu Mehmet Paşa üç padişaha sadrazamlık yapmıştır. (Kanuni, II. Selim, III. Murat)

UYARI: II. Selim ve III. Murat devlet işleri ile gereği kadar ilgilenmediği için Sokullu Mehmet Paşa ön plana çıkmıştır. Bu nedenle özellikle bu iki padişah dönemine Sokullu Mehmet Paşa Dönemi denmektedir.

Sokullu Döneminde,

- Sakız Adası fethedildi. (1566) Batı Anadolu kıyıları güvence altına alındı.
- Kıbrıs fethedildi. (1571) Doğu Akdeniz tamamen Osmanlı hakimiyetine girdi.
- İnebahtı Deniz Savaşı (1571)

Sebe: Kıbrıs'ın Osmanlılar tarafından fethedilmesi

Osmanlı Donanması / Haçlı Donanması

(-)

(+)

UYARI: Haçlı donanması, Osmanlı donanmasını yaktı.

- Lehistan Osmanlı hakimiyeti altına girdi. (1572)
- Tunus fethedildi. (1574)
- Vadi's Seyl Savaşı (1578) Osmanlı / Portekiz (Fas, Osmanlı hakimiyetine girdi.)
(+) (-)
- İngiltere'ye kapitülasyonlar verildi. (1580) (III. Murat dönemi)

Süveyş Kanalı Projesi (1568)

Akdeniz ve Kızıldeniz'i birleştirerek Hint Okyanusu'na açılma hedeflenmiştir.

Amaç: Baharat yolu ve Akdeniz ticaretini canlandırmak ve Hindistan üzerindeki Portekiz baskısını önlemek.
Sonuç başarısız olmuş ve uygulanamamıştır.

Don – Volga Kanalı Projesi (1569)

Osmanlı Devleti Karadeniz ve Hazar denizlerini birleştirmek istemiştir.

Amaç:

- İpek yolu ticaretini canlandırmak
- İran savaşlarında donanmadan yaralanmak
- Rusya'nın güneye inmesini engellemek
- Orta Asya Türkleri ile bağlantı kurmak

Sonuç: Başarısız

Karadeniz – Marmara Projesi (1591)

Amaç: İstanbul Boğazı'nın yükünü hafifletmek

Marmara Denizi, İznik Gölü ve Sakarya Irmağı'nı birleştirmek hedeflenmiştir.

Sonuç: Başarısız.

UYARI: Yükselme Döneminde Fransa'ya kapitülasyonların verilmesinin ve, Don – Volga ve Süveyş Kanalı projelerinin ortak amacı, Coğrafi Keşiflerden olumsuz etkilenen ticaret yollarına tekrar işlerlik kazandırmaktır.

ÖRNEK

Osmanlı Devleti'yle Avusturya arasında 1533 yılında imzalanan İstanbul Antlaşması'nda, Avusturya imparatorunun Osmanlı sadrazamıyla protokol bakımından denk sayılması ve Avusturya imparatorunun barışı bozmadıkça antlaşmanın yürürlükte kalması kabul edilmiştir. Bu duruma göre Osmanlı Devleti'yle ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi söylenemez?

- A) Barış süresinin Avusturya'nın davranışına bağlı olduğu
- B) Sadrazamla padişahın yetkilerinin eşit olduğu
- C) Avusturya üzerinde üstünlük kurduğu
- D) Güçlü bir devlet olduğu
- E) Savaştan galip çıktığı

2010 YGS

ÖRNEK

- I. Tötö Kanalı
- II. Don – Volga Kanalı
- III. Korint Kanalı

Osmanlı Devleti, Rusya'nın Türk – İslam ülkelerine yayılmasını önlemek ve Türk dünyasıyla doğrudan ilişki kurmak için yukarıdakilerden hangileriyle ilgili proje yapmıştır?

- A) Yalnız I
- B) Yalnız II
- C) Yalnız III
- D) I ve II
- E) I, II ve III

2009 ÖSS

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi II. Mehmet (Fatih) döneminde görülen gelişmelerden biri değildir?

- A) Kanunname düzenlenmesi
- B) Topkapı Sarayı'nın yapılması
- C) Sahn – ı Seman Medresesi'nin kurulması
- D) Şehzadelerin “sancağa çıkma usulünün” kaldırılması
- E) Divan üyelerinin aldıkları kararları, arz odasında padişaha sunmaya başlaması

2008 ÖSS

ÖRNEK

Aşağıdakilerden hangisi, 1535 – 1740 yılları arasında verilen kapitülasyonların, bunları imzalayan padişahın saltanatı süresince geçerli olduğunu gösterir?

- A) Her padişahın, sorunları önceliklerine göre çözme yoluna gitmesi
- B) Fransa'nın, bir süre için Osmanlı Devleti'nin desteğine gereksinim duyması
- C) Kapitülasyonları veren padişahın, Fransa'yı yanına çekmekle Avrupa siyasi birliğini bozmak istemesi
- D) Kapitülasyonların her padişah tarafından yenilenmesi
- E) Fransa'ya verilen kapitülasyonların başka ülkelere de verilmesi

2001 ÖSS